

5. koncert

nedelja, 19. oktober 2014, ob 20.00

Slovenska filharmonija, Dvorana Marjana Kozine

Češnjevi cvetovi

Toru Takemicu (1930–1996)

Paths / Poti (1994)

V spomin na Witolda Lutoslawskiego
za trobento

Franc Kosem – trobenta

Toru Takemicu

Tri Vokalize iz cikla Wind Horse /
Vetrovni konj (1961–1966)

za ženski, moški in mešani zbor

Komorni zbor Ave

Dirigentka: Jerica Gregorc Bukovec

Toši Ičijanagi (roj. 1933)

Galaxy / Galaksija (1983)

za šo

Majumi Mijata – šo

Toru Takemicu

Handmade Proverbs / Ročno izdelani
pregovori (1987)

(Štiri popularne pesmi)

za šest moških pevcev

Your Eyes / Tvoje oči

Three bonzes / Trije menihi

Cinderella's Misfortune / Pepelkina nesreča

A Farewell gift / Darilo ob slovesu

Aljaž Bastič, Robert Kotar,

Marko Gregorc, Jaka Mihelač,

Primož Dekleva, Franc Tušek

Džodži Juasa (roj. 1929)

To the Genesis / H genezi (1988)

za šo

Majumi Mijata – šo

Uroš Rojko (roj. 1954)

Več luči (2014)

za mešani zbor

Svetovna premiera

Komorni zbor Ave

Dirigentka: Jerica Gregorc Bukovec

odmor

Toru Takemicu

Sakura / Češnjevi cvetovi (1979–1992)

za mešani zbor

Komorni zbor Ave

Dirigentka: Jerica Gregorc Bukovec

Džion Šoudža iz zgodbe

o Heike-Hikigatari

ljudska glasba za bivo

Džunko Handa – biva

Toru Takemicu

Mienai Kodomo / Nevideni otrok

(1979–1992)

za mešani zbor

Komorni zbor Ave

Dirigentka: Jerica Gregorc Bukovec

Curono Sugomori / Žerjavovo gnezdo

ljudska glasba za šakuhači

Tadaši Tadžima – šakuhači

Toru Takemicu

Sayonara / Zbogom (1979–1992)

za mešani zbor

Komorni zbor Ave

Dirigentka: Jerica Gregorc Bukovec

Toru Takemicu (1930–1996)

Paths / Poti (1994)

V spomin na Witolda Lutostarskega
za trobento

Solistična skladba *Poti* je zadnja iz vrste glasbenih epitafov, ki jih je Takemicu ustvaril za svoje umrle prijatelje. Posvečena je spominu na spoštovanega in cenjenega poljskega skladatelja Witolda Lutostarskega, ki je umrl leta 1994. Čeprav trobente večinoma ne povezujemo z žalno glasbo, lahko ravno v tej skladbi ugotovimo, kako primeren instrument zanjo je. Seveda je trobenta v prvi vrsti instrument za svečanosti, zmage in borbo. Prav zavedajoč se teh lastnosti, pa lahko še globlje in pristneje dojamemo njeno preobrazbo iz junaštva v osamelost, kontemplativnost in mir.

Iz tega kontrasta izvira Takemicujeva ideja, da s solistično skladbo za trobento izrazi samoto in prostranost poti, na katerih človek ostane sam. V skladbi najdemo zelo koncentrirano sopostavitev krajših motivov v pretežno kvartnem gibanju. Pravzaprav motivi niso sopostavljeni, ampak se držijo drug drugega: zadnja nota je hkrati prva nota naslednjega motiva. Ta postopek daje poslušalcu občutek spreminjanja smeri. Naslednja značilnost kompozicije je zelo jasna razdeljenost uporabe različnih tonskih barv, ki jih solist lahko izvede s pomočjo dušilcev. Zaradi vsega naštetega, pa tudi zaradi ekstremne dinamike od *pianisissima* do *fortisissima*, skladba učinkuje kot zvočni prostor velikih dimenzij.

Poti je krstno izvedel švedski trobentač Håkan Herdenberger na memorialnem koncertu –*Hommage à Witold Lutostarski* v sklopu festivala Varšavska jesen (1994).

Toru Takemicu

Tri Vokalize iz cikla Wind Horse

(1961–1966)

za ženski, moški in mešani zbor

Cikel petih skladb z naslovom *Wind Horse* (*Kaze no Uma*, *Vetrovni konj*, tudi prisposoba človeške duše v vzhodnjaški filozofiji) je začel nastajati leta 1962 z dvostavčno skladbo za ženski zbor. Štiri stavke za mešani zbor je Takemicu dodal leta 1966, po naročilu Tokijskega filharmoničnega zbora, ki je cikel v celoti tudi prvič izvedel. Skladba se navezuje na vedeževanje tibetskih nomadov pri odločanju, v katero smer naj krenejo, ko zapustijo svoj tabor. Čez visoko, prostrano planoto naprejo *Kaze no Uma* – vrv, na katero privežejo različne dele svojih barvitih oblačil. Odpotujejo v tisto smer, v katero veter pošilja obleke.

Toši Ičijanagi (roj. 1933)

Galaxy / Galaksija (1983)

za šo

Zven tega japonskega instrumenta nas oddalji od sveta človeških dimenzij in izraza. In vendar, ko mu enkrat prisluhnemo, bo za vedno odzvanjal v naši podzavesti, kot žarek luči, ki se dviga iz globin naše duše. Njegov zvok, ki se za razliko od mnogih drugih tradicionalnih japonskih instrumentov ne zanaša na variacije zvoka, se s preseganjem časa približa zvoku veselja, ta pa nas pripelje do same stvaritve kozmičnega časa.

Spraševal sem se, na kakšen način me *šo* nagovarja in kako mu lahko odgovorim. Ta skladba je moj skromni odgovor. Gre za analogijo med podobo svetlobe in zvokom instrumenta. Napisal sem jo za Majumi Mijata, ki jo je krstno izvedla na recitalu februarja 1983.

Toši Ičijanagi

Toru Takemicu

Handmade Proverbs / Ročno izdelani pregovori (1987)

(Štiri popularne pesmi)

za šest moških pevcev

Skladbo *Ročno izdelani pregovori* so navdahnili nekateri pregovori iz istoimenske zbirke pesmi. Avtor je japonski surrealist, literarni kritik in slikar Šuzo Takiguči (1903–1979). Skladbo je naročila skupina The King's Singers, njej je tudi posvečena.

Kratke, popularne pesmi je potrebno izvesti drugo za drugo, brez prekinitve.

Toru Takemicu

Your eyes

Your eyes, your hands, your breasts...

You are twins in yourself.

Three bonzes

Three bonzes, three years facing with a wall
and living on air.

Three beggars asked them for their
leftovers.

Cinderella's misfortune

Listen to a little girl singing in the ant
lion's pit:
the echo distorts some phrases –
Cinderella's misfortune.

A farewell gift

A farewell gift, a drop of dew fallen in the
palm of your hand:
the hour is a second.

Tvoje oči

Tvoje oči, tvoje roke, tvoje prsi ...

Ti si dvojčka v sami sebi.

Trije menihi

Trije menihi, tri leta življenja iz oči v oči z
zidom in od zraka.

Trije berači so jih prosili za ostanke.

Pepelkina nesreča

Poslušajte deklico, ki poje v volkčevem*
lijaku:
odmev popači nekaj stavkov –
Pepelkina nesreča.

Darilo ob slovesu

Darilo ob slovesu, kaplja rose, ki je padla v
tvojo dlan:
ura je sekunda.

Besedilo: Šuzo Takiguči

Angleški prevod: Kenneth Lyons

Slovenski prevod: Nataša Helena Tomac

* volkci, *Myrmeleontidae*, družina
mebkužcev, ki lovijo ličinke v lijake, izkopane
v pesek

Džodži Juasa (roj. 1929)

To the Genesis / H genezi (1988)
za šo

Ni lahko komponirati, še posebej ne za tradicionalne (japonske) instrumente, saj jih komponist ne sme obravnavati naivno. Ko pišem sodobno glasbo za šo, moram instrumentovno izrazno moč ojačati in razširiti, kljub temu pa moram spoštovati njegov zgodovinski in diahronični *raison d'être*. Preprosto zato, ker čar ljudskega instrumenta izvira ravno iz te lastnosti in namembnosti, medtem ko naj bi bilo novo delo edinstveno ustvarjalno dejanje, kar pa je v popolnem nasprotju s spoštovanjem tradicije. Odreči se moram konvencionalnosti in se obrniti k invenciji.

S svojimi sedemnajstimi tonskimi višinami in sedmimi akordi (*aitake*) je šo precej omejen instrument. Navdahnila pa me je neomejena vitalnost gospodične Mijata, ki ga uspe osvoboditi zgodovinskega uroka.

Čeprav se naslov skladbe navezuje na genezo, gre pravzaprav za pesem – molitev, obrnjeno proti koreninam kozmosa, vse do časov, ko sta človeštvo ali kultura začela obstajati. Zato dihanje izvjalke, ki omogoča, da glasba nastane, ni zgolj fizično, temveč ima tudi duhovno funkcijo. Pesem je neke vrste most, ki vodi daleč stran, v svet religioznosti ali ritualnosti.

Džodži Juasa

Uroš Rojko (roj. 1954)

Več luči (2014)
za mešani zbor
Svetovna premiera

Preden je zagledala luč sveta, je prešla dolgo pot skozi mnogotere reinkarnacije.

Najprej je bila *Akustika* za klavir solo, nastala je v dnevni sobi v Karlsruheju, na mojem Kawaiju, ki se je neverjetno jasno odzval s kričečimi alikvoti, ko sem obrat podvojenega dominantnega nonakorda na tonu As permutiral do zadnjega možnega tonskega zaporedja. Potem se je izkazalo, da so bile predvsem stene starega stanovanja z visokimi stropi tiste, ki so tako ojačale alikvote in fiktivne melodične linije, nastale ob zaporednem spuščanju tipk. Ko je namreč prijateljica, profesorica Marina Horak, skladbo izvedla na koncertu v Mali dvorani Slovenske filharmonije, smo skušali primanjkljaj 'zvonkih sten' nadomestiti z ozvočenjem. Navidezne (izraz ni najbolj ustrezen, ko govorimo o zvoku) melodične linije, posledica zaporednega spuščanja tipk, pa mi niso dale miru. Po neki skupni vaji sem prijatelja akordeonista Luko Juharta zaprosil, če bi mi lahko zaigral nekaj vrstic iz *Akustike*, saj se mi je zazdelo, da bi lahko bil akordeon posebno primeren instrument za izvajanje te tehnike 'negativnega, nasprotnega igranja'. Tako je nastala *Accordica* za solo harmoniko, sledila ji je *Accordica II* za violino in harmoniko in še *Accordica III* za kitaro in harmoniko. Za salzburški OENM sem nato skomponiral še razširjeno verzijo z naslovom *Rustica*, za *backbret* (avstrijske citre) in ansambel. V tej verziji je septima nonakorda – torej Ges – za 31 centov nižji in s tem pridobi omenjeni akord barvo spektra (es, ges, as, b, c, d, torej 6-, 7-, 8-, 9-, 10-delni ton alikvotnega niza).

Work in progress pa se je zaključil s spoznanjem, da morda tiči pravi potencial za realizacijo tega specifičnega glasbenega gradiva v vokalu. Ne toliko v smislu hvaležne enostavnosti izvajanja (!), ampak predvsem v zvoku samem in v razsežnosti barvnih kombinacij. Leta 2008 je nastala skladba *Več luči* za mešani zbor. Besedilo

skladbe so poslednje Goethejeve besede (*Mehr Licht**) v štirih jezikih. Njih pomen je dandanes, v časih in okoliščinah, v katerih živimo, še bolj dvoumen in večpomenski in s tem, po mojem mnenju, nadvse aktualen. Izbira štirih jezikov je pomembna zlasti zaradi barvno-zvočne uravnanosti, saj zazveni ob sočasnem nastopu teksta v vseh štirih jezikih, večkrat vseh pet samoglasnikov hkrati, kar ustvarja (tako vsaj upam), zaradi različno izpostavljenih delnih tonov, ki obarvajo posamezne samoglasnike, nepredvidljivo teksturo timbra.

Ko me je dirigentka Jerica Gregorc Bukovec presenetila z vprašanjem, če bi napisal kaj za Ave, sem se spomnil, da *Več luči* sploh še ni bila izvedena. Ponovno sem jo vzel pod drobnogled, ugotovil, da je predolga in formalno pomanjkljiva. Lotil sem se je še enkrat, jo uredil in predelal ter precej skrajšal in tako je dobila, upam, svojo končno podobo. Posvečena je izjemni dirigentki Jerici Gregorc Bukovec ob 30. obletnici komornega zbora Ave.

** v kolikor niso bile njegove poslednje besede: 'mehr nicht', kar bi nekako pomenilo: 'več ni' oziroma 'to je torej vse'*

Uroš Rojko

Toru Takemicu

Cherry blossoms / Češnjevi cvetovi (1979–1992)
za mešani zbor

Cherry blossoms

Cherry blossoms, cherry blossoms
The spring sky stretching
As far as the eye can see
Is it mist or is it clouds
Scenting the air
Oh, come! Let us go
And be among them!

(Traditional)

Češnjevi cvetovi

Češnjevi cvetovi, češnjevi cvetovi,
pomladno nebo se razteza,
do koder seže oko.
Ali je meglica, ali so oblaki
odišavili zrak?
Oh, pridi! Pojdiva
in bodiva med njimi!

(Ljudska)

Slovenski prevod: Nataša Helena Tomac

Džion Šoudža iz zgodbe
o Heike-Hikigatari
za bivo

Džion Šoudža so začetne besede
uvoda k najbolj znanemu japonskemu
srednjeveškemu tragičnemu epu
z naslovom *Zgodba o Heike (Heike
Monogatari)*. Pripoveduje o bojih med
klanoma Taira (ali Heike) in Minamoto
(ali Gendži). Epska zgodba se prične
s sledečo pesmijo:

Udarec zvonov Džionskega templja
odzvanja minljivost vseh stvari.
Barva cvetlic na dvojnem drevesnem deblu
odkriva resnico, da cveteti pomeni pasti.
Kdor je ponosen, ni ponosen za dolgo,

kot mimobežne sanje na pomladno noč.
Kdor je pogumen, bo na koncu pokončan
in bo le še prah v vetru.

Ta pesem naznani vodilo celotnega
epa – minljivost. V enem najstarejših
žanrov japonske tradicionalne glasbe,
imenovanem *heikjoku*, je pesem *Džion
Šodža* zaradi pomena besedila veljala
za sveto, zato jo je bilo mogoče izvajati
samo v posebnih okoliščinah. Džunko
Handa jo izvaja z originalnim besedilom
iz 13. stoletja.

Toru Takemicu

Mienai Kodomo / Nevideni otrok
(1979–1992)
za mešani zbor

Mienai kodomo

The child not yet born
Somebody's child
When morning comes is laughing
When morning comes outside the window.

The walnut not yet ripe
green walnut
when nighttime comes is trembling
when nighttime comes deep in the woods.

The child who will no longer be born
My child
When morning comes is singing
When morning comes she flies across the sky.

Nevideni otrok

Še nerojen otrok,
nekogaršnji otrok,
ko pride jutro, se smeje,
ko pride jutro na okno.

Oreh še nezrel,
zeleni oreh,
ko pride noč se trese,
ko pride noč globoko v gozd.

Otrok, ki se ne bo več rodil,
moj otrok,
ko pride jutro, poje,
ko pride jutro, poleti čez nebo.

Besedilo: Šuntaro Tanikava
Slovenski prevod: Nataša Helena Tomac

Curono Sugomori / Žerjavovo gnezdo
ljudska glasba za šakuhači

Curono Sugomori pomeni 'žerjavovo
gnezdo', skladba z istoimenskim naslovom
pa je ena najpomembnejših v glasbi za
šakuhači. Oponaša žvrgolenje žerjava,
njegovu prhutanje s krili in uprizarja
žerjavov visoki let v nebo. Pri tem se
solist poslužuje posebnih tehnik igranja,
imenovanih *kokoro* (imitacija zvoka
žerjavovega prhutanja) in *tamane*
(lep melodični zvok žerjavovega petja).

Toru Takemicu

Sayonara / Zbogom (1979–1992)
za mešani zbor

Sayonara

Good-bye
To the lonely face of the frosted windowpane
As the word for 'yesterday' melts away.

Sayonara
In some distant part of your body
Love
Shivers like a withered tree.

Sayonara
Fingers hidden amid hair
Blush
Beautifully like stones.

Sayonara
Inside of you, mine
Inside of me, yours.

Sayonara
Inside of you I
Continue my endless searching
For a room.

Po mnenju poznavalcev glasbe za
šakuhači velja to delo, ki želi izraziti
žerjavovo močno ljubezen do svojih
mladičev, ko jih poskuša obvarovati
pred številnimi nevarnostmi, za najtežje
izvedljivo skladbo na tem instrumentu.

Zbogom

Zbogom
osamljenemu obrazu na zamrznjeni okenski šipi,
medtem ko se beseda za 'včeraj' stopi.

Zbogom
v nekem oddaljenem kotičku tvojega telesa
ljubezen
drgeta kot posušeno drevo.

Zbogom
prsti skriti med lase
zardijo
prelepo kot kamni.

Zbogom
znotraj tebe, moj
znotraj mene, tvoj.

Zbogom
znotraj tebe jaz
še vedno iščem, brez konca,
svoj prostor.

Besedilo: Kuniharu Akijama
Slovenski prevod: Nataša Helena Tomac